DOMSTOLENS DOM (femte afdeling)
11. juli 1985 *

I sag 221/84

angående en anmodning, som Bundesgerichtshof i medfør af artikel 3 i protokollen af 3. juni 1971 om fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som er undertegnet i Bruxelles (herefter benævnt Bruxelleskonventionen), har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende revisionsankesag

F. Berghoefer GmbH & Co. KG

mod

ASA SA

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 17, stk. 1,

har

DOMSTOLEN (femte afdeling)

sammensat af afdelingsformanden O. Due, dommerne C. Kakouris, U. Everling, Y. Galmot og R. Joliet,

generaladvokat: Sir Gordon Slynn
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman

efter at der er afgivet indlæg af:

— sagsøgeren i hovedsagen, firmaet Berghoefer, ved advokaterne O. C. Brändel og G. Jordan,

— Det forenede Kongeriges regering ved S. J. Hay, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget,

* Processprog: Tysk.

— Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved J. Pipkorn, Kommissionens juridiske tjeneste, bistået af den italienske tjenestemand S. Pieri, der er ansat ved Kommissionen som led i ordningen om udveksling med nationale tjenestemænd, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 11. juni 1985,

afsagt følgende

DOM

(Sagsfremstillingen udelades)

Præmisser

1 Ved kendelse af 28. juni 1984, indgået til Domstolens justitskontor den 18. august 1984, har Bundesgerichtshof i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, (herefter benævnt konventionen) forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 17, stk. 1.

2 Spørgsmålene er rejst under en sag mellem selskabet Berghoefer, Mönchengladbach (Forbundsrepublikken Tyskland) (herefter benævnt sagsøgeren), og ASA SA, Villeurbanne (Frankrig) (herefter benævnt sagsøgte), angående gyldigheden af en værnetingsaftale, der oprindelig var indgået skriftligt, men som senere blev ændret mundtligt.

3 Selskabet Berghoefer havde i ca. tyve år været handelsagent (»Handelsvertreter«) for selskabet ASA. Efter agentaftalens ophør krævede Berghoefer af ASA kompensation i medfør af § 89b i den tyske handelslovbog samt godtgørelse for et konkurrenceforbud.

4 Parterne i hovedsagen er uenige om, hvorvidt Landgericht Mönchengladbach, hvor sagsøgeren har anlagt sagen, er kompetent. Mens parterne i den agentaftale, de indgik i 1964, oprindeligt havde aftalt tribunal de commerce de Roanne (Frankrig) som værneting, hævder det sagsøgende selskab, at det den 8. oktober 1975 mundtligt med sagsøgte aftalte en ændring af den nævnte værnetingsaftale, således at retterne i Mönchengladbach skulle være rette værneting; som modydelse herfor skulle sagsøgeren og ikke længere sagsøgte bære omkostningerne ved oversættelse af parternes korrespondance.

5 Sagsøgeren Berghoefer har anført, at det ved skrivelse af 27. oktober 1975 til sagsøgte bekræftede den nævnte mundtlige aftale. Ifølge sagsøgeren har sagsøgte modtaget skrivelsen og har ikke gjort indsigelser mod dens indhold. Heroverfor har det sagsøgte selskab bestridt, at der blev indgået en sådan mundtlig aftale, og har anført, at det aldrig har modtaget den skrivelse, der angiveligt bekræftede aftalen.

6 Ved dom af 19. februar 1981 erklærede Landgericht Mönchengladbach sig kompetent til at påkende tvisten, idet den lagde til grund, at parterne mundtligt var blevet enige om at udpege Mönchengladbach som værneting, og at bekræftelsen heraf var kommet frem til sagsøgte.

7 Sagen blev anket til Oberlandesgericht Düsseldorf, der ved dom af 12. marts 1982 antog, at selv om de af sagsøgeren fremførte omstændigheder blev lagt til grund, kunne Mönchengladbach ikke antages at være rette værneting, idet den af sagsøgeren nævnte skriftlige bekræftelse ikke opfylder kravene i konventionens artikel 17, stk. 1. Ifølge Oberlandesgericht er en mundtlig værnetingsaftale kun gyldig, hvis den er skriftligt bekræftet af den part, over for hvem den i tilfælde af en retstvist skal gøres gældende. I den foreliggende sag var det sagsøgeren, der var blevet begunstiget ved aftalen, og sagsøgeren, som skriftligt havde bekræftet den mundtlige aftale, og ikke sagsøgte, over for hvem aftalen blev gjort gældende.

8 Sagsøgeren iværksatte herefter revisionsanke ved Bundesgerichtshof, og har bestridt Oberlandesgericht's opfattelse på det nævnte punkt. For det første har sagsøgeren anført, at ordlyden af og de reelle hensyn bag konventionens artikel 17, stk. 1, tilsiger, at en værnetingsaftale ligeledes gyldigt kan bekræftes af den ved aftalen begunstigede part; for det andet har sagsøgeren gjort gældende, at det er i strid med redelig handlemåde, når det sagsøgte selskab har anført, at værnetingsaftalen

er behæftet med ovennævnte formmangel og samtidig har gjort brug af, men ikke gjort indsigelse mod den gunstige ordning, som netop blev aftalt som modydelse i forbindelse med den mundtlige ændring af værnetingsaftalen.

9 Bundesgerichtshof udsatte herefter sagen og har forelagt følgende to præjudicielle spørgsmål for Domstolen:

1) Er det ifølge artikel 17, stk. 1, i EF-Konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, til opfyldelse af formkravene for en mundtligt indgået værnetingsaftale tilstrækkeligt, at aftalen er blevet skriftligt bekræftet af den ved aftalen begunstigede part?

I benægtende fald:

2) Kan det anses for at være i strid med redelig handlemåde [1], at den part, over for hvilken værnetingsaftalen kan gøres gældende, påberåber sig ugyldighed på grund af manglende opfyldelse af formkrav, når parten ikke har gjort indsigelse mod den skriftlige bekræftelse, har gjort brug af den for værnetingsaftalen aftalte modydelse, og når desuden parterne i længere tid har opretholdt en fast forretningsforbindelse som handlende?«

10 Sagsøgeren i hovedsagen, Det forenede Kongeriges regering og Kommissionen, der har afgivet indlæg for Domstolen, har samstemmende anført, at det første spørgsmål bør besvares bekræftende. Herved har de for det første støttet sig på tekstfortolkninger, idet de har henvist til selve ordlyden af konventionens artikel 17, stk. 1, til en modsætningslutning fra artikel I, stk. 2, i protokollen, der er knyttet som bilag til konventionen, samt til en gennemgang af konventionen af 9. oktober 1978 om kongeriget Danmarks, Irlands og Det forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse af konventionen (EFT L 304 af 30. 10. 1978); for det andet har de henvist til de forberedende arbejder til konventionen, hvoraf det fremgår, at overdreven formalisme, der strider mod praksis inden for erhvervslivet, bør undgås, samt at det ofte er vanskeligt at afgøre, hvilken af parterne der er begunstiget ved en værnetingsaftale; for det tredje har de støttet deres opfattelse på en gennemgang af Domstolens praksis vedrørende den funktion, formkravet i konventionens artikel 17, stk. 1, har.

1 — O.a.: »Treu und Glauben«.

11 Konventionens artikel 17, stk. 1, har følgende ordlyd: »Såfremt parterne i tilfælde, hvor mindst én af dem har bopæl på en kontraherende stats område, ved en skriftlig aftale eller ved en mundtlig aftale, der er skriftligt bekræftet, har vedtaget, at en ret eller retterne i en kontraherende stat skal være kompetente til at påkende allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af en bestemt retsforhold, er alene denne ret eller retterne i den pågældende stat kompetente«.

12 Med hensyn til fortolkningen af denne bestemmelse bemærkes, at udgangspunktet i første række må være konventionens opbygning og formål, således at bestemmelsen kan få den tilsigtede virkning.

13 I henhold til Domstolens faste praksis (domme af 14. 12. 1976, Salotti, 24/76, Sml. s. 1831, af 14. 12. 1976, Segoura, 25/76, Sml. s. 1851, af 6. 5. 1980, Porta-Leasing, 784/79, Sml. s. 1517 og af 19. 6. 1984, Tilly-Russ, 71/83, Sml. 1984, s. 2417) skal de betingelser, som artikel 17 stiller for værnetingsklausulers gyldighed, fortolkes strengt, idet de har til formål at sikre, at parternes samstemmende vilje til en sådan klausul faktisk har været til stede og kommer klart og præcist til udtryk.

14 Herved bemærkes, at det efter ordlyden af konventionens artikel 17 — i modsætning til artikel I, stk. 2, i den protokol, som er knyttet til konventionen, og som vedrører personer, der har bopæl i Luxembourg — ikke kræves, at en mundtlig aftale bekræftes skriftligt af den part, over for hvem den skal have retsvirkning. Som det med rette er understreget i de forskellige indlæg, der er indgivet for Domstolen, må det i øvrigt anerkendes, at det undertiden kan være vanskeligt på forhånd at afgøre, hvilken af parterne der begunstiges ved en værnetingsaftale, så længe der ikke faktisk er anlagt sag.

15 Hvis det faktisk godtgøres, at værnetingsklausulen har været genstand for en udtrykkelig herom truffet mundtlig aftale, og den ene parts bekræftelse af den mundtlige aftale er modtaget af den anden part, som ikke i tide har fremsat indsigelse, svarer en sådan ordret fortolkning af artikel 17 også — således som Domstolen allerede har fastslået i en anden sammenhæng (jfr. ovennævnte dom af 19. 6. 1984) — til artiklens funktion, som netop er at sikre, at parternes samstem-

mende vilje har været til stede. Det ville herefter være i strid med redelig handlemåde, såfremt den part, som ikke har fremsat indsigelser, bestrider, at den mundtlige aftale kan finde anvendelse. I den foreliggende sag er det ufornødent at tage stilling til, om og i hvilket omfang indsigelser, som en kontrahent kan have fremsat til en skriftlig bekræftelse af en mundtlig aftale, i givet fald kan tages i betragtning.

16 Det første spørgsmål må derfor besvares på den måde, at artikel 17, stk. 1, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal fortolkes således, at det i bestemmelsen fastsatte formkrav er opfyldt, når det er godtgjort, at værnetingsklausulen har været genstand for en udtrykkelig herom truffet mundtlig aftale, at én parts skriftlige bekræftelse af aftalen er tilgået den anden part, og at sidstnævnte ikke har fremsat indsigelser.

17 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål fra den nationale ret er det andet spørgsmål blevet uden genstand.

Sagens omkostninger

18 De udgifter, der er afholdt af Det forenede Kongerige og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til parterne i hovedsagen udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (femte afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Bundesgerichtshof (første afdeling for civile sager) ved kendelse af 28. juni 1984, for ret:

Artikel 17, stk. 1, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal

fortolkes således, at det i bestemmelsen fastsatte formkrav er opfyldt, når det er godtgjort, at værnetingsklausulen har været genstand for en udtrykkelig herom truffet mundtlig aftale, at én parts skriftlige bekræftelse af aftalen er tilgået den anden part, og at sidstnævnte ikke har fremsat indsigelser.

Due Kakouris

Everling Galmot Joliet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. juli 1985.

P. Heim
Justitssekretær

O. Due
Formand for femte afdeling